

תפילת הנוטע

רציונל

הרב עוזיאל האמין כי קדושת הארץ ספוגה באדמתה. בדברו על העולים אמר, כי עלייתם אל הארץ אינה עלייה פיזית בלבד, אלא גם עלייה נפשית כבירה, שפושטת מעליה את אלוקי הנכר ומנהגי הנכר ולובשת את קדושת הארץ ואת קדושת עם ישראל האצורה באדמתה וספוגה באווירה. לדעתו דבר ברור הוא, שעבודת יישוב הארץ היא עבודת הגאולה עצמה. בברכה ששלח לוועידת הפועל המזרחי כתב: "ייתן ה' את ברכתו [...] לכם אחים יקרים ואהובים, שאבו לכם עוז וגבורה מאווירה הטוב והמחכים של ארץ ישראל [...] שאו ידיכם קודש להשתתף אתנו בבניין ארצות קודשנו על יסודות תורתנו הקדושה". בשיעור זה נכיר את יחסו המיוחד של הרב עוזיאל לארץ, לאדמה וליישובם, ובעקבות כך נבין את משמעות "תפילת הנוטע" אשר חיבר.

מטרות

1. המשתתפים יכירו את תפילת הנוטע שחיבר הרב עוזיאל.
2. המשתתפים יכירו את יחסו של הרב עוזיאל לארץ ישראל, למצוות יישובה ולהפרחת השממה, וכן את הנהגותיו הקשורות לכך.

קהל היעד: כיתות א-ג

עזרים:

- נספח מס' 1:** דף דמויות
- נספח מס' 2:** כרטיסיות דיון
- נספח מס' 3:** חלקי התצרף (פאזל)

הכנות לפני הפעילות

- יש לתאם מראש עם שני משתתפים שיציגו בפנטומימה. האחד יציג אדם העודר אדמה (חשוב להדגיש את הקושי במלאכת העידור). השני יציג את דמותו של הרב עוזיאל.
- יש להפריד ולגזור את הכרטיסים שבנספח 1.
- יש לגזור את הכרטיסים שבנספח 2, ולקפלם על פי הסימון.
- יש לצלם את נספח 3, ולגזור לפי סימון חלקי התצרף (פאזל).

מהלך הפעילות

שלב א – במליאה: לעדור את אדמת הארץ בזיעת אפיים

- המנחה יבקש משני משתתפים להציג את הדמויות המתוארות ב"דף הדמויות" (נספח מס' 1).
  - המנחה יבקש מדמות א להציג את תפקידה.
- שאלה לדין:**
1. מה הרגשתכם כשאתם רואים את מעשיו של האיש?
  - המנחה יבקש מדמות ב להציג את תפקידה.
  2. מדוע, לדעתכם, הרב עוזיאל מקנא בעובד האדמה?
  3. על מה היה מוכן הרב עוזיאל לוותר, ובלבד שיוכל לעדור את אדמת ארץ ישראל?
  4. מה ניתן ללמוד מכך?

המנחה ירשום את תשובות המשתתפים על הלוח.

שלב ב – במליאה: יקרה היא העבודה לבניין הארץ

- המנחה יסביר למשתתפים כי לפנייהם ארבע תמונות המספרות על ארבעה מקרים שקרו בזמנו של הרב עוזיאל, ומהם אפשר ללמוד על יחסו של הרב למצוות ישוב הארץ והפרחת השממה.
- המנחה יתלה על הלוח את תמונה 1 (נספח מס' 2א) ויבקש מהמשתתפים להתבונן בה.
- המנחה ישאל את שאלות העיון המופיעות על גב הכרטיס (נספח מס' 2א).
- המנחה יתאר בפני המשתתפים את פרטי האירוע המופיעים על גב הכרטיס (נספח מס' 2א).
- דמות ב (המגלמת את הרב עוזיאל) תקרא את דברי הרב על מקרה זה (נספח מס' 3א).

שאלה לדין: למה, לדעתכם, התכוון הרב עוזיאל?

למנחה: מומלץ לרשום את תשובות המשתתפים על הלוח ליד התמונה.

- המנחה יחלק לכל משתתף את דברי הרב (נספח מס' 3א) הכתובים על חלק מתצרוף (פאזל).

- המנחה יחזור על אותה פעילות עם תמונות 2-4, עד אשר יהיו בידי כל משתתף 4 חלקי תצרוף (החלקים הבהירים).
- המנחה יחלק לכל משתתף את הצד השני של התצרוף (החלקים הכהים) – חלקים מ"תפילת הנוטע" שאותה חיבר הרב עוזיאל. כל חלק מתאים בתוכנו לאחד המקרים.
- המנחה יבקש מהמשתתפים לחבר את החלקים למקומם המתאים – לפי התוכן ולפי צורת החלק.
- המנחה יקרא באזני המשתתפים את "תפילת הנוטע".

שאלות לדין:

1. כיצד נוכל לסכם את יחסו של הרב עוזיאל למצוות ישוב הארץ והפרחת השממה?
2. אילו בקשות שילב הרב עוזיאל בתפילת הנוטע?
3. האם מתבטא בתפילה יחסו המיוחד של הרב עוזיאל לארץ ישראל? אם כן, כיצד?

נספח מס' 1: דף דמויות

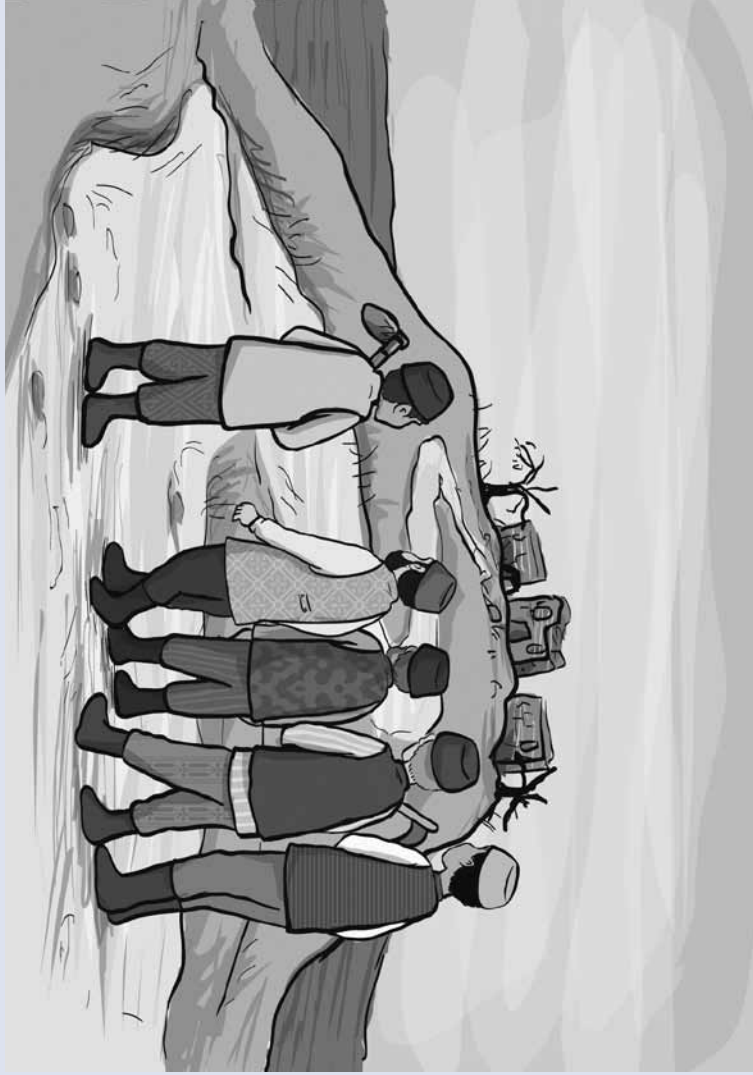
דמות א:

עליך להציג בפנטומימה (ללא מילים) אדם שעודר את האדמה בזיעת אפיים.

דמות ב:

עליך להציג את דמותו של הרב עוזיאל, ולהגיד/להקריא את דבריו הבאים:

"אני מקנא בך. הייתי רוצה, ולו רק ליום אחד, להסיר את המצנפת, לפשוט את הגלימה, ללבוש בגדי עבודה, לקחת מעדר ולעדור את אדמת ארץ ישראל בזיעת אפיים".

1

א. בקשה לאפשר לכני ארגון "התקווה" להתיישב בכפר ח'טים הנוש

אדמת היישוב כפר ח'טין עמדה שוממה, לאחר שניסיון ההתיישבות של אנשי "הפועל המזרחי" (בשנים 1924-1932) לא עלה יפה. אנשי ארגון "התקווה", עולים מכורדיסטן ומקווקז, הביעו את רצונם להתיישב במקום. הרב עוזיאל תמר בהם ופנה לגורמים השונים כדי לסייע בדבר.

שאלות לעיון:

1. מה מעשיהם של האנשים שבתמונה?
2. כיצד, לדעתכם, הם מרגישים?
3. מדוע, לדעתכם, המבנים שעל הגבעה נטושים?
4. מדוע, לדעתכם, חשוב ליישב את המקום?

צאַטאַ: גאַטאַס אַנאַטאַפּאַ אַזאַ

2

ב. ברכה ועידוד לבאי המכבייה השנייה (1935)

את רעיון המכבייה העלה יוסף יקותיאל, והוא אושר בקונגרס המכבי העולמי בשנת תרפ"ט (1929). הכוונה הייתה לכנס ספורטאים יהודים מכל רחבי העולם במלאת 1800 שנה למרד ברך כוכבא, ולקיים מעין אולימפיאדה יהודית בשם "מכבייה".

המכבייה הראשונה נפתחה בי"כ באדר א' תרצ"ב (1932) בתל אביב, והשתתפו בה 390 ספורטאים מ-29 מדינות. רבים מהם נשאו בארץ כעולים בלתי לגאליים (בלתי חוקיים). המכבייה השנייה נפתחה בכ"ח באדר ב' תרצ"ה (1935) בתל אביב. השתתפו בה כ-1350 ספורטאים מ-28 מדינות. רבים מהם הגיעו כעולים במסווה של ספורטאים, אך תכנון מלכתחילה לא לחזור לארצם בשל החשש מהתוצאות של עליית הנאצים לשלטון בגרמניה.

שאלות:

1. מתי, לדעתכם, מגיעים כל כך הרבה ספורטאים ביחד לארץ ישראל?
2. האם, לדעתכם, הספורטאים יישארו בארץ? האם יחזרו בחזרה לארצם?
3. מהי, לדעתכם, הרגשת הספורטאים כשהם מגיעים לארץ ישראל?
4. מה חשוב לכם לומר להם בקשר לארץ?

3

ג. בקשה לתרום ל"בית היתומים חקלאי" (1938)

"בית היתומים חקלאי" הוקם במושבה מוצא על ידי הרב יוחנן בלומנטל. התלמידים למדו בגנות וחקלאות. ועד המושבה סייע להשיג כ־30 דונם במרכז המושבה. קרקע זו נגאלה מידי הערבים ונרשמה על שם ועד המושבה בפנקסי הממשלה. בנוסף לכך, פעל הרב בלומנטל לרכוש מידי הערבים שטחי קרקע אחרים שגבלו בקרקע הנ"ל, ונחתם על כך חוזה. כשהגיע זמן הפירעון לקניית הקרקע היה קיים חשש שאם האדמה לא תיגאל מיד, כסף רב ששולם על החשבון ירד לטמיון, והקרקע תישאר בידי הערבים. ועד המושבה יצא בקריאה לציבור, שאלה הצטרף גם הרב עוזיאל, ובה הם ביקשו את עזרת הציבור:

שאלות:

1. במה עוסקים הילדים שבתמונה? האם אתם מכירים מקומות שבהם ילדים עוסקים בחקלאות?
2. מדוע האדמה שמסביב למשק שוממה?
3. האם חשוב לקנות אותה? מדוע?

4

ד. בזכה לתושבי תל אביב לרגל 20 שנה לעיר

תל אביב הוקמה בשנת 1909 בידי יהודים תושבי יפו שרצו לשפר את תנאי המחיה הקשים שהתבטאו בין השאר בצפיפות, בלכלוך ובגזרות עות'מאניות שונות.

בשנים הראשונות התמודדו התושבים עם קשיים שונים:

- מכת ארבה שחיסלה את כל הצמח,
- התנכלות השלטונות העות'מאנים
- וגירוש כל התושבים היהודים,
- רציחת 47 איש בידי ערבים
- בפרעות תרפ"ט (1921).
- משבר כלכלי כבד, אבטלה גבוהה ועוני. כתוצאה מהמשבר הגירעון העירוני גדל והעירייה הייתה על סף קריסה כלכלית במשך שנתיים.

שאלות:

1. מה היא העיר העברית הראשונה?מתי הוקמה?
2. כיצד נראה השטח מסביב לעיר? האם קל להתיישב במקום כזה?
3. בשנים הראשונות התמודדו התושבים עם קשיים שונים, כיצד תוכל לעודד אותם?
4. במה תוכל לברך אותם לרגל 20 שנה לעיר?

אבינו שבשמים,
בונה ציון וירושלים
ומכון מלכות ישראל [...]
השקיפה ממעון קדשך מן השמים
וברך [...] ואת האדמה אשר נתת לנו
כאשר נשבעת לאבותינו.

ברך ה' חילם
ופעל ידם תרצה [...]
וברך את עמך את
ישראל [...]

א. בקשה לאפשר לבני ארגון "התקווה" להתיישב בכפר חיטים הנוטש

אני חושב שמסוכן להשאיר עוד אדמה זו ללא יישוב עברי, פן ביום מן הימים נקום ונמצא את המקום תפוס [בידי ערבים] ונהיה מן הצועקים לשווא. דעתי היא כי עלינו למהר להושיב את המושבה הזאת, ולציין בזה בעלותנו עליה... אחרי היותה שוממה זמן רב.

ב. ברכה ועידוד לבאי המכבייה השנייה

הנני מקדם בברכה עלייתם של בנינו ובנותינו, העולים מפצורי הגולה [...] ברוכים תהיו, בנים ובנות יקרים, בבואכם ארצה ישראל, וברוכים תהיו בשבתכם בה, אבל, זכרו נא אחים, כי לא אל ארץ מולדת אתם עולים, אלא אל ארץ הקודש [...] זכרו נא זאת ואמרו בלבבכם: "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא" (שמות ג, ה).

ג.

בקשה לתרום ל"בית יתומים חקלאי"

הנני מצטרף לקריאה הגדולה [...] לבא לעזרת "בית יתומים חקלאי" ולתת להם האפשרות לגאול את הקרקע שכבר התקשרו [חתמו] על ידי חוזים לקנותם מידי הזרים ולגמור להכניסם לקדושה. ועל ידי זה יהיו ביכולתם לבנות ולהקים על המגרשים האלה [...] משק רב ענפים [...] עבור מאתיים יתומים שיקבלו שם כל צרכיהם, ובנוסף לזה יתאמנו [...] בהכשרה חקלאית, במשק בית ומשק שדה [...]

ד.

ברכה לתושבי תל אביב לרגל 20 שנה לעיר

ברוכים יהיו גאולי ה' אשר התאחזו בארץ עבדו את אדמתה [...] בזיעת אפים ורוב תבונה. יקרה היא העבודה שנעשתה [...] ועוד רבה היא שבעתיים העבודה שלפנינו לבנין הארץ [...] והפרחתה משממותיה [...] חזקו ואמצו [...] ויהי נועם ה' וברכתו עליכם להצליח את פועלכם.

רצה ה' ארצך והשפע עליה מטוב חסדך.
תן טל לברכה וגשמי רצון הורד בעתם
לרות הרי ישראל ועמקיה
ולהשקות בהם כל צמח ועץ.
ונטיעות אלה
אשר אנחנו נוטעים לפניך היום
העמק שרשיהם וגדל פארום
למען יפרחו לרצון בתוך שאר עצי ישראל
לברכה ולתפארה.

וחזק ידי כל אחינו
העמלים בעבודת אדמת הקודש
ובהפרחת שממתה.